

РОМАН ЗА ЛИСАН

София, 2021

Преводът е направен по изданието:
Le Roman de Renart I,
Texte établi et traduit par Jean Dufournet
GF-Flammation, 1985

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© Паисий Христов, превод, 2021
© Стоян Атанасов, предговор, бележки, 2021
© Издателство „Изток-Запад“, 2021

ISBN 978-619-01-0807-8

РОМАН ЗА ЛИСАН

Превод от старофренски
Паисий Христов

Редактор
Атанас Сугарев

Научен редактор
Стоян Атанасов

БИБЛИОТЕКА РОМАНИЯ

- №1 *Робер дьо Борон*
РОМАН ЗА ГРААЛА
- №2 *Мари дьо Франс*
КУРТОАЗНИ НОВЕЛИ-ЛЕ
- №3 *Анонимен автор*
ТРИСТАН И ИЗОЛДА
РАННИ ТВОРБИ
- №4 *Кретиен дьо Троя*
ЕРЕК И ЕНИДА
- №5 *Кретиен дьо Троя*
ИВЕН, РИЦАРЯ С ЛЪВА
- №6 *Анонимен автор*
ТЪРСЕНЕТО НА СВЕТИЯ
ГРААЛ
- №7 *Анонимен автор*
СМЪРТТА НА КРАЛ АРТУР
- №8 *Анонимен автор*
ОТВЛИЧАНЕТО НА ГЕНИЕВРА
- №9 *Анонимен автор*
РОМАН ЗА ЛИСАН

СЪДЪРЖАНИЕ

Роман за Лисан – опаката страна на Средновековието (Стоян Атанасов)	7
БРАНШ I	
Лисан на съд	19
Обсадата на Мопертюи	66
Лисан бояджия. Лисан жонгльор	83
БРАНШ II*	
Лисан и петелът Шантеклер	113
Лисан и синигерът	127
Лисан и котаракът Тибер	133
Лисан и гарванът Тиеслен	139
Лисан и вълчицата	145
БРАНШ III	
Лисан и змиорките	157
Тонсурата на Изангрен	167
Риболов с опашка	169
БРАНШ IV	
Лисан и Изангрен в кладенеца	173
БРАНШ V*	
Лисан, Изангрен и свинският бут	187
Лисан и щурецът	192
Жалбите на Изангрен и на мечока Брюн	195
БРАНШ VI	
Дуелът между Лисан и Изангрен	225
Обяснителни бележки (Стоян Атанасов)	271

БРАНШ I

1а ЛИСАН НА СЪД
1б ОБСАДАТА НА МОПЕРТЮИ
1в ЛИСАН БОЯДЖИЯ – ЛИСАН ЖОНГЛЪОР

ЛИСАН НА СЪД^{1*}

Сир Пиеро* с голям талант
историята за Лисан*
и Изангрен* е преразказал,
без нищо да е отбелязал
за свързания с тях процес, 5
следен с небивал интерес:
понеже дворът обвинявал
Лисан, че често се сношавал
с вълчицата Херсан, че той
в пороци я оплел безброй 10
и щяла в лош път да поеме.
Това се случило по време
на Възнесение Христово,
когато розите отново
лъхтят и глогът разцъфтява*. 15
Лъвът предълго размишлявал
и най-подир, бидейки крал,
бароните си призовал
и те пристигнали веднага,
тъй както им дългът налагал*. 20
Лисан, известният лъжец,
безцеремонният хитрец

¹ Мястото, обозначено със звездичка и съответния стих, е предмет на обяснителна бележка в края на текста. – Б.р.

не щял да се яви. Мнозина
твърдели, че той бил причина
25 с безочливото си държание
за общото негодувание
и споделили с краля даже.
Поканен бил да се изкаже
сир Изангрен (вълкът) и пръв
30 застанал той пред краля Лъв:
„Кралю мой, господарю знатен,
за този пакостник развратен
кога възмездие ще има?
Той моята жена любима
35 в Мопертюи* завел и щом
тя влязла в неговия дом,
най-варварски я изнасилил,
а на вълчетата ми мили
се изпикал. След туй се врене,
40 че щял пред всички в ден уречен
да защити невинността си,
но пренебрегвайки честта си,
избяга, без да се опита
във своя собствена защита
45 да каже думичка пред мен.“
Лъвът отвърнал: „Изангрен,
от този иск се откажете,
че срам пред всички ще берете!
Един ли граф, един ли крал,
50 уви, с рога се е видял?
От глупост ли? Защо тогава
на яд и гняв се те поддават?
Сеньор, я по-добре си трайте!“
Мечокът Брюн* подел: „Сир, знайте,
55 че Изангрен е толкоз здрав,
че би могъл, обзет от гняв,
с Лисан и сам да се разправи

посредством свойте зъби здрави,
ако по случая навреме
съдът решение не вземе. 60
Но тука вие сте владетел
и аз ви моля, прекратете
чрез съд и по закон враждата
между бароните в страната!
Кажете кой тук заслужава 65
омразата ви и тогава
той, зарад свойто поведение,
ще срещне нашето презрение.
Сир, щом Лисан е обвинен
в безчестие от Изангрен, 70
най-редно ще е този път
да бъде известен съдът.
Не виждам по-добро решение.
Ако Лисан е с провинение
и му се потвърди вината, 75
пратете мене във гората
в Мопертюи. Щом там го случя,
кралю, на ред ще го науча!“
Бикът Брюан* след таз тирада
започнал остро да напада 80
мечока: „Упрек заслужава,
сир, всеки, който настоява
под външен натиск и давление
набързо да изкажем мнение,
че заслужава наказание 85
Лисан за прелюбодеяние.
Нима затуй е свикан дворът?
Ако безчинство той е сторил,
тогава ни един от нас
не би издигнал своя глас 90
в съда във негова защита.
Защо вълкът на нас разчита?

Ако Лисан бе прелъстил
жена ми, кой би го спасил?
95 Той никъде в Мопертюи
от мен не може се укри
и на Лисан онуй от раз,
кълна се, ще отрежа аз.
Кажи, красавице Херсан,
100 как тъй подлъга те Лисан?
Наистина ме хваща яд,
че яхал те е този гад.“
И язовецът се намесил:
„Държа да изясним къде са
105 причините, сеньор Брюан.
Ако не озаптим Лисан,
тогава нека ви е ясно,
че злото ще е по-опасно:
не го ли точно преценим,
110 на тройно зло ще налетим.
Във случая принуда няма:
Лисан е обладал таз дама
с любов и никак не върви
вълкът от туй да се гневи.
115 Кажете ми защо Херсан
не се оплака от Лисан
веднъж поне? Яд прекален
май проявява Изангрен.
Защо пред краля и пред двора
120 той сам разкрива си позора?
Щом има пръст Лисан в това, че
е счупено гърнето, значи
той трябва да го заплати.
Кой би могъл да му прости?
125 Щом дойде, аз ще го застава,
ала и упрек ще отправя
към теб, Херсан. Не прави чест

и на мъжа ти, че до днес
търпял е своята съпруга,
която се задира с други. 130
Сестрице те нарича той,
а ти държиш се тъй, че бой
си заслужаваш и презрение.“
Херсан, от срам и унижение,
като божур се изчервила, 135
и възмутено заявила
на язовеца: „Искам, сир,
от днес да заживеят в мир
Лисан и милият ми мъж.
Заклевам се, че ни веднъж 140
до днес Лисан не ми е сторил
това, което се говори,
не е той причинил на мен
туй, дето, като син почтен,
на майка си не би направил. 145
Не ме е нивга злепоставил.
Със жива жар, с вода възвряла
пред Бога бих се закълнала*
и пред светците в небесата,
че съм невинна...Но вината 150
все върху мене се стоварва
и вече никой не ми вярва?
Не смятам аз да защитавам
Лисан. И пет пари не давам
за туй какво съдът предвижда, 155
тъй както вас не ви е грижа
за стрък магарешки бодил.
Тревожа се, че моят мил
съпруг, уви, не вярва в мен
и ме вини, че всеки ден 160
с друг някой слагам му рога.
И в своя син Пинсар сега,

покрусена, кълна се аз.
След сватбата ни час по час
165 изнизаха се десетина
лета. Март тъкмо беше минал
и в първия априлски ден* –
навръх Великден – с Изангрен
се сбрахме. С гости храсталакът
170 бе тъй претъпкан, че и сврака
не би намерила место,
за да си свие там гнездо.
В последно време от мнозина
чух упреци, че съм лъжкия,
175 че нямам срам. В Светата Дева
пред всички в двора се заклевам,
че мен развратът ме подмина,
че като съща монахиня
на блудство аз не се отдадох
180 и тялото си не продадох,
че аз като в метох живях
и на мъжа си вярна бях.*
Щом чуло как се защитила,
магарето Бернар решило,
185 че вече никой във гората
не бива Изангрен да смята
за рогоносец, и веднага
възкликнало: „Госпожо Драга,
ако и мойта магарица,
190 и всяка срещната вълчица
и всичките жени в тоз лес
държеха тъй на свойта чест!
Бодили Бог да ми не дава
и нищо да не ми прощава,
195 ако се усъмня във вас.
Напълно сигурен съм аз,
че нивга с хитрини Лисан

не ви е вкарал във капан,
че с ласки той не би могъл
да ви подмами. Долен, зъл 200
е тоя свят, щом порицава
тоз, що похвали заслужава.
Под лош ли знак си се родил
и толкова ли си грешил,
Лисане, та не вдъхваш вяра 205
и всички казват в надпревара,
че си покрил Херсан с позор?
А тя пред целия ни двор,
твърди, че все си бил почтен.
Кралю, ваш дълг е според мен 210
тук ред и мир да въдворите
и на Лисан да отредите
това, което заслужава.
Под клетва днес ви обещавам,
че много скоро той ще бъде 215
при вас, та дворът да отсъди
дали е имал провинение.
Но ако той със закъснение
пристигне и не се покае,
ще му внушите, че това е 220
проява на неуважение“.
Присъстващите с възмущение
възпротивили се: „Защо ли,
сир, нужно е да му се молим
да дойде тук? И свети Жил* 225
това не би ни го простил.
Един-два дена потърпете,
но щом не дойде, наредете
насила да го доведат
пред трона ви и да дадат 230
такъв урок на този скот,
че да го помни цял живот“.